

Om strandinger, overtro og en lang vandring til den første plads

Erindringer fra barndommen for næsten 80 år siden, fortalt af POUL ANDERSEN, Hanstholm.

November måned 1893 var med fint vejr og måneskin, og en del fiskere tog på havet for at sætte kroge. Bedstefar fortalte, at han selv var kommet til fiskerlejet i Klitmøller, og på det tidspunkt var hans søn, Jens Andersen, sammen med sit bådelaug i færd med at tage på havet. Bedstefar spurgte dem: Vil I på havet? Ja, det ville de da. Bedstefar sagde: Det skal I lade være med, se på månen og skyerne. Med den fart, skyerne har, varskoer de en storm. I løbet af 10 timer er havet ulandelig.

Hans spådom gik i opfyldelse.

Hen på aftenen springer vinden fra sydøst til nordvest, og en voldsom storm opstår. De fiskere, som lige var kommet ud, vendte om og reddede livet, men en båd, som var kommet langt ud, nåede ikke ind, før havet var ulandeligt, og de kæntrede, fem mand om bord. Kun én blev reddet, de fandt ham ilanddreven, men i live. Det var strandfoged Jens Mortensen, men tøjjet var fuldt af kroge, som havde sat sig fast alle vegne. De fire andre kom også i land, men som lig. Også de var indviklet med kroge. Deres navne var Chr. Konge, Anders Frost, Niels Mikkelsen. Den fjerde mand husker jeg ikke navnet på, men deres gravsted står endnu og kan ses på Klitmøller Kirkegård mod øst. Fra Klitmøller i nord til og med Harboøre i syd forliste nogle og fyrrer mand her fra Thykysten.

*

En anden af bedstefars erindringer gjaldt en stranding omkring 1880. Det var kuling af nordvest. Der kom et barkskib tæt under land, og det strandede så. Lidt efter strandingen blev det vrage, og alle tretten mand druknede og blev begravet i en fælles grav på nordsiden af Klitmøller Kirkegaard. En lang stendysse markerer deres grav:

Kaptajn Harald Møller, Jens Pedersen, Jonas Johansen, Mathis Svendsen, Johan Frederiksen, Johan Gustafson, Oluf Olesen, Laus Pedersen, Birgnus Hansen, Karl Lindstrøm, Johan Vest, samt to ubekendte englændere.

*

Min første erindring rækker tilbage omkring 1903, da min søster Maren døde 12 år gammel. Jeg husker det ganske tydeligt. Mit barndomshjem er nu væk. Havde det stået endnu, kunne jeg påpege stedet, hvor hun stod lig. Jeg ser det endnu: lige inden for yderdøren. Der kom fire skolekammerater, der ville se hende. Så oprandt begravelsesdagen. Jeg kan huske, jeg skulle hen at sove middagssøvn, medens de var i kirke.

Så går vi frem til 1906. Da blev der ringet med kirkeklokken. Jeg spurgte: Hvorfor ringer de med klokken, det er da langt op ad dagen, solen er da for længst stået op. Og der blev svaret: Fordi kongen er død.

Videre frem til 31. august 1906. Da havde vi en stranding. Helt sommervejr var det, og der kom en stor damper med en stor last af planker tæt inde under land. Det var Mistral af Le Havre. De havde holdt fødselsdag om bord, og de havde en ganske ung mand til at styre. Da de kommer udfor Klitmøller, hvor der er to røde lanterner, som når man har dem over ét, markerer indsejling til landingspladsen, varskoede rorgængerne: rød lanterne om bagbord. Kaptajnen beordrede: Hold bare tæt på dem, så vi kan se, hvad det er for noget. Pludselig står de på grund, og snart er det hele et virvar med fiskerbåde omkring dem. Snart var bjergningslauget forsamlet, og Svitzer blev tilkaldt, fik trosse om bord og baksede i to døgn, før skibet slap fri afgrunden.

Frem til 1909, da vi havde en stranding. En fiskertrawler, Leponto af Grimsby, gik på grund på noget, vi kaldte æ Vesterknak, et stenrev, der går fra land og et stykke ud i havet med meget lidt vandstand. Den stod på grund i to døgn. Da kom en storm og højvande, så den drev helt ind i havstokken. Svitzer forsøgte i otte dage at trække den fri, men forgæves, og til sidst opgav de. Maskinen blev senere afmonteret. Fiskerne købte skroget og fyldte det med beton, så Leponto udgjorde sin opgave som hofde.

*

Min far lå syg i sengen, og der var smalhans i hjemmet. Morgenmaden bestod af mælk og rugbrød. Vi havde jo en ko og ti får samt en julegris og saltet fisk, så vi led jo ingen nød. Gik aldrig sultne i seng. Men sådan noget som puddersukker måtte vi ikke få, det havde vi ikke råd til.

Jeg gik og spekulerede på, hvordan vi skulle få fat i 18 øre, som et pund sukker kostede. Der var godt nok en mand, som opkøbte ben og jern, men vi havde gennemført hele byen, så der var jo mangel på dette vareområde. En morgenstund kom jeg i tanke om at gå til stranden og se, om jeg ikke kunne finde et stykke rav, som kunne

indbringe de 18 øre. Jeg var på det tidspunkt 8 år, og min broder Anders 6 år. Vi startede så ad havet til, ned ad Vasende, som vi kaldte den. Det var nemlig afslutning på amtsvejen, som gik lige ned til stranden.

Vi var aldrig så snart kommet derned, før jeg finder en stor humpel rav. Jeg tænkte: Nu tror jeg, vi har de 18 øre, og hjem gik det i fuld galop, og vi kommer ind, hvor vores far lå til sengs. Han havde tit et maveonde. Jeg viste ham fundet, og han kikkede på det, og så sagde han, det skal koste 8 kr., derunder må du ikke sælge det. Gå nu om til kromanden. Han opkøbte rav, som han så solgte til badegæsterne. Jeg traf ham også.

Han gik altid og nynnede bop bop bop, og den sang fik jeg også, og hvor meget skal du så have for det. Far sagde, jeg skulle have 8 kr.

Bop bop bop - og han omkring og ind efter 8 kr., og mig hjem. Min mor sagde: Du trænger til et sæt tøj, og nu har du jo selv tjent pengene, og nu går jeg om til Madam Lund. Sådant købmanden, og her fik vi stof til tøj, og det hele løb op i 7 kr. med syløn og det hele, og vi fik sukker for 1 kr., som jeg så delte med mine søskende. Men om eftermiddagen var jeg i skole. Lærer Andersen sagde: jeg har set ravklumpen, men det var for lidt, du fik for den. Jeg ville have givet dig 10kr. for den.

*

Vi have 10 får. De gik løse om vinteren, når det var vejr til det, men om sommeren skulle de i klitterne. Vi havde en skyvt ca. 7 km borte, og fårene skulle flyttes to gange om dagen, og det skulle vi børn så gøre, men det var jo somme tider med gråd og tænders gnidsel, men så løb vi

Poul Andersen som marinesoldat 1922.

barfodet igennem marehalm og tjørn. Det hændte jo også, at vi så en hugorm, men vi var ikke bange for dem. Min far lærte mig, hvordan man skal behandle dem. Jeg skulle bare træde på hovedet af dem, helst med sko eller træsko, og så tage fat i halen, holde armen godt ud fra siden, og så trække hugormens hovede ganske lempeligt fri, så kan den kun få hovedet halvvejs op i kroppen.

En dag var det Marinus' tur til at flytte fårene, og der var gravet nogle huller på ca. en meters dybde, hvor vandet så strømmede ud, og hvor fårene slukkede deres tørst. Så begik han den fejl, at tøjeret var for kort, og et af fårene faldt i hullet og blev kvalt. Nå, det blev jo opdaget, og min far og en nabo, Johannes Hansen, måtte så afsted med trillebør, for fåret skulle jo spises, selv om blodet ikke var kommet af det. Men vi fik da fersk kød, og resten blev saltet ned, og vi spiste det med god appetit. Velbekomme!

*

En dag kom nabokonen, Sine Holler. Hun købte somme tider en liter mælk til en pris af 10 øre, og hun lagde så 10 øre på bordet. Min mor sagde: Jeg vil ingenting have, og Sine sagde: jeg vil heller ikke have den. På det tidspunkt var jeg vel 6 år. Jeg tænkte, ja, når ingen af dem vil have den, så må du da få den, og jeg snuppede den - og om til Madam Lund og købte bolcher for 10-øren. Jeg kom hjem, og min mor spurgte mig: Har du ikke set 10-øren, for jeg kan ikke finde den. Jo, den har jeg taget, for der var jo ingen af jer, der ville have den. Det kan nok være jeg fik bank. Jeg tror, jeg fik for 1 kr.

*

Vi boede i et stort tvillinghus. I den østlige halvdel boede der to gamle mennesker, Marianne og Per Holler. En dag kom Marianne og fortalte, at der var plukket en håndfuld strå af tagskægget, og hun var sikker på, at det var Poul, som havde gjort det. Jeg kom i forhør, men nægtede pure, at jeg havde gjort det, og jeg fik bank, men nægtede stadigvæk. Nok en omgang bank, men stadigvæk benægtende. Mor sagde: Hvad skal jeg gøre ved ham. Så kom hun i tanke om at tage mig med til åstedet for at se, om jeg kunne nå stråtaget, og det viste sig, at jeg var en halv alen for kort. Nu var gode råd dyre, og nu skulle sagen jo opklares. Så fik hun fat i Marinus og spurgte ham: Er det dig, som har revet strå af Per Hollers tag? Så måtte han jo gå til bekendelse, at det var ham. Min mor sagde: Nej, aldrig skal jeg slå mine børn, fordi andre kommer og siger, nu har de gjort dit og dat. Og vi fik det påbud altid at sige sandheden, hvor galt det så end er.

*

Vort hjem lå tæt ved kroen, og der gik vi meget. Der var altid sjov og ballade. En dag stod jeg i gården sammen med en fuld mand. Tre andre svirebrødre gik og ravede rundt i gården, og manden, som jeg stod hos, havde en skrå i munden, en ordentlig stor en. Jeg var barfodet. Pludselig spyttede han en stor klat over min ene fod. Jeg var ikke tabt bag af en vogn, jeg gav et himmelspjæt og råbte av av! Hov hov, du skal nu ikke bilde mig ind, at det gjorde ondt, sagde manden, og så grinede vi begge to.

*

Kroen havde en engskifte oppe ved søen. Dér blev slået hø, som så skulle hjem. Kroen havde to heste, Lotte og Peter, to nordbagger og en ko. Vi startede så fire piger af personalet, karlen og mig, og vi fik læsset og var på vej hjem. Da vi kom til kroen, hvor terrænet hældede meget mod vest, væltede læsset, og de fire piger, karlen og jeg lå i et virvar. Men ingen af os kom noget til, og karlen sagde: Nu holder I kæft allesammen, og så siger jeg til kromanden: Var der fulde folk her i aftes? Ja, der var nogle stykker. De skarnsfolk, sagde karlen, nu satte vi læsset her udenfor, og så har de væltet det. Om kromanden troede på forklaringen, ved jeg ikke noget om.

*

Min far arbejdede på en gård i Vandet, og pludselig antagelig ved en sygdom i besætningen - så mistede de svin, så nogle kalve o.s.v. De så ingen anden udvej, end at tage ned til den kloge kone Maren Håning i Vindblæs på Himmerland. Hun kunne nok påpege, hvem der var den formastelige. Jo, sagde hun, den første, der kommer i gården, er den, der har forhekset besætningen. Og den første, der kom, var min far. Nu fik han påbud om ikke at vise sig mere på gården, og kom han, ville han blive skudt.

Min far kom grædende hjem og gik til sengs, han var fuldstændig slået ud. Min far, der ellers var en stille og rolig mand, der ikke kunne tænke sig at gøre et menneske fortræd. Siden den tid har jeg hadet den familie. Havde det været i dag, havde de fået en dom for trussel på livet, men godt er det, at oplysningen er gået så meget frem, at heksen er gået i glemmebogen. Men endnu er der ganske vist nogle gamle, som tror på det, men som det står i skriften: salige ere de enfoldige.

*

De store knægte var kommet i tanke om, at nu skulle de små spilles et puds. Nu skulle der være sorte bærgilde. Vi små skulle sendes ud i klitterne og samle bær, og så skulle de store give sukker til. Vi små fik påbud om at samle en stor portion, for, sagde de, det blev en stor fest. Nå, vi fik jo samlet en stor portion, og dagen oprandt. Nu skal I endelig tage godt med sukker på, for det er noget, som vi fik billigt hos købmanden, fordi det var blevet noget fugtigt. Vi øste sorte bær op og godt med sukker på. Ja, vi har spist, sagde de store, så nu må I tage resten. Vi tog en ordentlig skefuld og tyggede på den. Det var en underlig smag, det sukker havde. Det er noget gammelt noget, og så knaser det sådan i tænderne! De skarnsknægte havde fundet noget sand, en skuffende efterligning af puddersukker, og selv spist det rigtige sukker.

*

Det var omkring 1910. Påskelørdag var far kommet i tanke om, at han ville besøge sine to brødre, en, som boede i Hundborg, og en som boede i Sperring. Vi drog af sted, vor far, Anders og mig. Det var strålende vejr, det var mildt i april, rigtig en forårsdag med sang af frøer, noget som vi aldrig har nu til dags. Vi vandrede så afsted gennem Nystrup Plantage, op gennem Vang, ankom hos

onkel i Hundborg, og blev der til påskedag hen mod aften. Så vandrede vi til Sperring til den anden onkel. Der blev vi så. Det blev vi nødt til, for det blev en storm af nordøst med sne, og det blev ved i tre dage, så vi var helt sneet inde. Og da det holdt op, var der sne til knæene. Men vi skulle jo hjem og måtte gå den lange vej til Klitmøller i næsten en alen sne. Anders og jeg snakkede om, at nu skulle vi hjem og finde vibeæg. Vi vidste jo, de havde æg i rederne, og nu havde vi chancen, for nu kunne vi nemt se, hvor de var, når de lå på reden. Vi var da også henne og fandt en halv snes æg, men to dage efter var sneen væk. Vi havde fået foråret tilbage.

*

Engang var jeg ved åen sammen med andre små kammerater, og vi morede os med at løbe over planken, som var lagt over åen. Det gik godt et stykke tid, men så trådte jeg ved siden af og kom helt under vand og råbte om hjælp. De andre kom mig til hjælp og fik mig trukket op på det tørre. Så måtte jeg skyndsomst hjem, kom i noget tørt tøj og fik formaning, at nu kunne jeg lige prøve at gå ned til åen igen, for så ville jeg få stryg. Men vi badede gerne i åen, men passede på, at vi ikke kom på for dybt vand.

Poul Andersen blev født i Klitmøller 1. maj 1901. Han har nu sit hjem på Akelejevænget 39 i Hanstholm.

Som sagt gik jeg meget omme på kroen. En dag sagde karlen til mig: Kan du ikke løbe hen til tømrer Dragsbæk og spørge, om du ikke kunne låne en træække til kroen. Jeg kom ind i værkstedet. Der var kun svenden til stede, og jeg bar min tale op. Jo, sagde svenden, nu skal jeg lige se,

om vi har den hjemme. Nu kan du lige blive stående, så skal jeg lige se ad. Svenden var jo straks med på fuppen. Lidt efter kom han tilbage med en trillebør, hvorpå der lå en sæk med noget i, og jeg kørte så afsted. Da jeg var kommet ca. 25 m fra huset, blev jeg nysgerrig og ville se, hvad der var i sækken. Da det viste sig, at det var sten, lod jeg trillebøren stå og løb hjem, og så kunne han selv hente den, og hvis krokaren ikke har hentet den, ja, så står den der endnu.

*

Barkskibet Viktoris af Stockholm's stranding, ca. 1910. Det var i april. Kuling af nordvest fra morgenstunden af, men op ad dagen gik det op til storm. Da blev der observeret et barkskib i nordvest. Det syntes ikke at kunne klare landet. Det kom nærmere og nærmere, og til sidst var vi klar over, at der ville ske en stranding. Der var bud efter redningsbåden fra Klitmøller under ledelse af Poul Odder og bud efter Hanstholmbåden under ledelse af Anders Borup. Et kvarter før bådens ankomst skete strandingen, og skibet sad fast på anden revle. Klitmøllerbåden var blevet forsinket på grund af et uheld, da den skulle passere en bro over Nors A. De seks heste, som var forspændt båden, blev urolige, da de var kommet ud på broen, og en af dem blev skubbet i åen. Det tog jo nogen tid, inden de fik den op. Det var nok godt det samme, for på det tidspunkt var søen så voldsom, at det sikkert ikke havde været muligt at få båden ud. Men lige efter, at båden kom, gjorde man klar til affyring af raket. Man skyder en raket af, som bliver anbragt på et stativ. I raketten er anbragt en line på ca. 200 m. Stativet kan drejes, sådan at der peges mod målet, men man skal tage vindretningen og vindstyrken i betragtning. Den første raket var negativ og gled forbi. Så flyttedes rampen lidt mere mod luvard, og den næste var en fuldtræffer. Den faldt lige over fokkemasten, og der blev vinket fra land med hue, at de skulle se at få fat i linen, hvorpå de skulle hale, til der kom en stjerneblok, som skulle gøres fast i masten så højt oppe som muligt. En af mandskabet prøver at forcere hen til fokkemasten, men på det tidspunkt var skibet knækket midt over og i færd med at skilles ad. Det havde en vindmølle som lænsepumpe. Da manden, som var gået forud, så, at skibet var ved at skilles ad, sprang han i havet, og de andre fulgte efter. De havde allesammen bælte på, og sø og vind førte dem hurtigt mod land, hvor så folk tog imod. Nogle gik endda helt ud i brådsøen og hev dem ind. De kom så op i hestevogn og i galop gik det til kroen, hvor de kom i seng og blev tøet op. Der var jo ingen læger eller Falck. Den nærmeste læge var i Thisted, og det ville tage to timer at nå Klitmøller. Ti mand blev reddet, tre overlevede ikke. Skibet var lastet med koks, som blev solgt til et jernstøberi i Thisted. Det var en særlig slags koks, som kaldtes for smeltekoks, og jeg fik mangan koretur med vognmanden, som hentede dem, ligesom de drev i land. De tre mand fandt deres grav på Klitmøller Kirkegård.

Ca. 8 dage før jul skulle grisen slagtes. Min far stod op ved femtiden. Grubekedlen skulle fyldes med vand, og det skulle helst være varmt til slagteren kom, sådan ved syvtiden. Det var gerne vores onkel, Kræn Boesen. Jeg tror, det var 1,50 kr., han fik for det. Vi unger skulle blive i sengen, sådan noget skulle vi ikke se på, men vi kunne jo

høre det. Dengang stak man jo grisen, den blev ikke bedøvet, som de gør i dag, og vor mor stod med en spand og en pøs med vand i, for der skulle jo lidt vand i, når de rørte i blodet. Så blev der til blodpølse, som de kogte i grubekedlen. Ih, hvor det smagte, og så godt med sirup til. Så blev grisen skoldet og skrabet og skåret op, og indvoldene taget ud og rensset og skyllet, og de blev brugt til blodpølserne. Hvis grisen ikke vejede 300 pund, var det ingen god gris, der skulle helst være 3-4 tommer flæsk. Dengang var der flæsk på en gris - hvad er der nu - svær med lidt fedt på indersiden. Nej, før i tiden var der saltet flæsk til en kartoffel, hvor det smagte godt, og så fedtegrever og godt med løg. Det eneste der ikke gik væk, var grisens hyl.

*

Nogle dage før jul skulle der bages brød. Dejen blev lagt aftenen før, og kl. 4 stod far og mor op. Far skulle ilde ovnen, som de kaldte det dengang. Vi havde en stor ovn, som kunne tage 8 store brød, 20x40 cm, så det var nogen store mellemstader vi fik, og vi fik da alt, hvad vi kunne proppe i os. Til juleaften fik vi brunkål og flæsk og medisterpølse og tranebærsylte, men vi fik aldrig julegaver. Men fra overklitfogeden fik vi tilsendt 2 kr., som vi så købte lidt til pynt til ju letræet for. Vi fik da også bagt pebernødder, som vi så legede med om aftenen. Vi kaldte det for "Nød i hænde", og vi sagde til de andre: Gæt hvor mange, og ramte de så rigtigt, skulle vedkommende have dem allesammen, og gættede han forkert, skulle han aflægge lige så mange, som var forkert. Men sådan noget som kortspil og spiritus har jeg aldrig set i mit hjem, for min mor var meget religiøs, og disse to ting ville hun ikke se i sit hjem. Det blev respekteret. Om det nu var, fordi hun havde set så meget af dette i barndomshjemmet, for hendes far var dranger. Men hun var os en god mor.

*

*De svandt, de svandt, de blide barndomsdage,
min rolighed, min fryd med dem svandt hen.
Jeg kun erindringen har nu tilbage.
Gud lad mig aldrig, aldrig miste den.*

Nu var tiden inde, da jeg skulle ud at tjene. Vi skulle så op til bondemanden og se, om vi kunne blive enige om lønnen. Vi startede, min far, jeg og to andre drenge, som også skulle have plads. Der var jo lang vej, 2 mil, men det regnede vi ikke for noget. Vi gik så langs med Nors Å, og kom til Nors Sø. Der boede en mand, som hed Chr. Thomsen, en stor kraftig mand. Da vi skulle over hans mark, som hed Nebelmark, spurgte kammeraten Peter mig: Tror du din far kan banke Kræn Thomsen, hvis han kommer efter os. Ja, det er jeg overbevist om, men vi har jo ingen ting gjort, kun gået over hans mark. Nå, men alt gik godt, og vi så ikke noget til Kræn Thomsen.

Vi fortsatte så langs søen, kom til Nors By og fortsatte til Kåstrup, hvor pladsen var. Jeg skulle være hos en bondemand, som hed Niels Oddershede, og min tante og onkel boede der lige ved, han var smed. Nå, vi kom ind og blev budt velkommen: sæt jer ned og få noget at spise efter sådan en lang travetur på to mil. Jeg tog godt for mig af retterne. Bonden spurgte så: Nå, hvor meget skal knægten

så have for sommeren. De diskuterede så frem og tilbage, og til sidst blev de enige om 40 kr., men så skulle jeg komme midt i april, for det var jo midt i den travleste tid, da marken skulle tilsåes.

Jeg mødte så den 15. april, gik alene den lange vej. Jeg tror nok, at jeg fældede et par tårer. Jeg havde det ellers godt. Karlen hed Jens Henriksen, og tjenestepigen hed Mette, og så var der en datter og tre sønner. Men hvor jeg længtes hjem den første tid! Efter en måneds tid oprandt min første fridag. Bonden sagde om lørdagen, nu må du tage hjem i dag, og så må du blive hjemme til i morgen aften. Det kan nok være, jeg kom i stadstøjet og afsted vestover og sang:

*Hjem, hjem, mit kære hjem,
nej ingen plet på jorden
er skøn som du mit hjem.*

Jeg kom igennem Nors og vestover mod Nors Sø og langs med åen, til jeg kom til æ Skælbæk, en klitrække, og der ved foden af bakken kunne jeg se mit barndomshjem. Jeg græd, men det var af glæde, nu var jeg hjemme. Min mor stod i køkkenet, og hun tog mig om halsen. Velkommen hjem min egen dreng, nå, du kunne så få fri. Ja, sagde jeg, og så har jeg fri til i morgen aften. Nå, men kom nu og få noget at spise, for du må vel være sulten efter sådan en travetur. Det var jeg også, og min mor diskede op med syltet flæsk, røget fårelår og tranebærsylte. Hvor det smagte!

I mange år var Poul Andersen beskæftiget ved havnebyggeriet i Hanstholm. Her medvirker han sammen med dykkeren Egon Jørgensen ved anbringelse af den sidste sænkekasse.

Min far kom omsider hjem fra havet, og gensynsglæden var stor. Hvor længe har du så fri, spurgte han. Til i morgen aften, svarede jeg. Det er godt, svarede han, så skal jeg nok følge dig helt op til Nors Sø. Nå, søndagen gik med at snuse rundt og se på de kendte omgivelser, så kom søndag aften, sådan ved 6-tiden, og nu skulle vi så afsted. Jeg tog afsked med mor, og far tog mig ved hånden, og vi travede østpå langs med åen, til vi kom til Nebelmark. Far sagde: Nå, så går jeg hjem igen, jeg skal på havet. Vær nu en god dreng og gå i din plads, og så skiltes vi, han mod vest og jeg mod øst. Jeg tror, vi græd begge to. Jeg lagde så benene på nakken og løb den lange vej til Kåstrup og ankom ved 10-tiden og kravlede i seng, dødtræt. Kl. 5 næste morgen kaldte karlen på mig: Nå knægt, kan du så se at komme op og hen at flytte ungreaturerne. Der var vel to km dertil. Jeg fik da flyttet

unghøvederne, som vi kaldte dem, og kom hjem igen. Karlen sagde: Kan du give dig til at muge i stalden, og så kan du gå ind og få noget at spise, før du skal i skole. Der var kun 25 m til skole, det var vores nærmeste nabo. Der var en ældre flink lærer. Han hed Hansen. Han så gennem fingrene, hvis en sølle tjenestedreng var falden i søvn, og lod ham sove. Han er nok kommet tidligt op.

Sommeren gik, og det blev den 1. november. Tjenestetiden var udløbet, og min mor kom og hentede mig samt de 40 kr. Det var en stor kapital at overlade en lille knægt. Vi ankom så til Thisted, hvor vi skulle træffe min store søster Anine, som var blevet gift. Hendes mand var med, og vi startede på Krabbes Konditori, hvor svogeren gav kaffe og lagkage med flødeskum. Sådan noget havde jeg jo aldrig smagt. Og så skulle der jo handles, jeg skulle have lidt tøj. Og så tog vi hjem med posten.

Det var min første plads.

*

Min anden plads var hos Peder Kusk i Vandet. Det var jo nok så nær, men han var en hidsig og brutal stodder, men heldigvis ikke ret meget hjemme. Der var tre karle, Jens, Laurits, Keld og min broder Marinus og mig, en husholder Kirsten og en gammel pige, som hed Inger, og en pige, som hed Margarete. Marinus var konfirmeret, jeg 12 år, og jeg skulle muge under grisene onsdag og lørdag. Så en søndag, jeg var hos grisene, kom stodderen og spurgte: Har du muget hos grisene i går. Det var ikke for, at jeg ville lyve for ham, men jeg huskede ikke bedre, end at jeg havde gjort det. Så fik jeg en på hovedet med de ord: Jeg skal fanden fløteme lære dig at lyve. Jeg blev både sur og gal, og for at tirre ham, kom jeg ikke ind til middag. Jeg skjulte mig oppe på høloftet, og lidt efter kommer stodderen og råber: Poul! Jeg svarede ikke, og nok en gang: Poul! Endelig dukkede jeg op af højet. Der var en trappe op til loftet. Jeg kunne se på ham, at jeg skulle have en ordentlig en på kassen. Jeg begyndte så småt at forcere trappen. Da der var fem trin tilbage, sprang jeg, og som en raket for jeg forbi ham. Han langede ud efter mig med venstre hånd. Den højre havde han fået brækket, en gang han var på pigesjov i Aalborg. Han var vist blevet smidt ned ad en trappe. Jeg gik ind og fik min søndagsmiddag. Tror I så ikke, han kom og plukkede mig i armen og skabte sig uansvarlig. Da jeg så slap fri og kom ud, satte jeg kursen ad Klitmøller til. Min far var hjemme, det var jo søndag, og da jeg fortalte om, hvordan jeg var blevet behandlet, blev han rasende, kom i stadstøjet, og en stok i hånden, for som han sagde, nu skulle bonden klapses af. Han skal få stokken lige i synet. Vi travede af sted og ankom der sådan ved firetiden, men til alt held for bonden, var han ikke hjemme. Vi fik så snakket med Marinus, og han fortalte, at bonden også havde overfaldet ham og havde kværket ham, så der var røde striber på halsen. Nå, men vor far skulle jo hjem og på havet, men vor mor skulle nok komme dagen efter, og hun kunne være skrap både i hånd og mund. Mor ankom dagen derpå, og bonden var hjemme, og vor mor fik ham under behandling, og han fik læst og påskrevet om, at han kunne lige prøve på at slå os igen, og med hensyn til Marinus forlangte hun 10 kr. for tort og svie, og hvis han ikke gik ind for det, ville hun tage ham med til Thisted, hvor det så ville blive anmeldt. Så

blev bonden bange, halede 10 kr. frem, og lovede, at vi ikke skulle få flere bank. Det fik vi heller ikke, men bonden sagde til mig: Det var da en farlig kæft, der sad på din mor.

Snart blev det 1. november, og jeg skulle hjem og arbejde med kroge. Slut med min anden plads.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1982, side 91-105).